
artykuły

poszukiwania i penetracje badawcze w teorii i badaniach własnych

Zajęcia „swobodnego tekstu” jako metoda stymulowania aktywności językowej dziecka

Wprowadzenie

Spośród licznych technik pedagogicznych C. Freineta wśród nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej dużym zainteresowaniem cieszy się technika swobodnego tekstu. Wytworem zajęć swobodnego tekstu jest wolna od jakiegokolwiek narzucania tematu czy formy pisemna wypowiedź dziecka (po korekcie przeprowadzonej przez zespół lub całą klasę z udziałem nauczyciela).

Duży związek z ekspresją werbalną ma środowisko edukacyjne dziecka: społeczne, przyrodnicze i kulturowe. Bezpośrednie poznawanie otaczającej przyrody dostarcza bogatych przeżyć poznawczych, a także estetycznych, skłania do refleksji, budzi świadomość ekologiczną. Przeżycia te wzmacniają uczestnictwo w kulturze. Książka, kino, teatr, telewizja odgrywają tu niemałą rolę w rozwijaniu zainteresowań. Serdeczny klimat domu rodzinnego, poczucie bezpieczeństwa i zorganizowany czas wolny wyzwała potrzebę komunikowania. Klasa–laboratorium z różnorodnymi kącikami edukacyjnymi zachęca do ekspresji: werbalnej,

muzycznej, ruchowej, plastycznej itp. Zajęcia swobodnego tekstu zakładają dużą samodzielność dziecka, które odczuwa jednak potrzebę wchodzenia w interakcję z innymi osobami: kolegami, koleżankami, ale również z nauczycielem. Pełni on tu rolę obserwatora, pośrednika, inspiratora, szczególnie w stosunku do dzieci, którym trudno jest wyrazić na piśmie swoje spostrzeżenia, przeżycia, refleksje, a czasem bunt. Także zapewnia on bezpieczeństwo psychiczne każdemu dziecku (szanuje pomysły dziecka, sposób ich komunikowania, udziela pomocy, uruchamia w nim gotowość do bycia aktywnym i budzi wiarę we własne siły). Potrzebny jest tu nauczyciel o szerokich kompetencjach pedagogicznych, który ma pomysły na wykorzystanie swobodnych tekstów dzieci do różnorodnych ćwiczeń językowych (w zakresie czytania i opracowywania tekstów, mówienia i pisania, gramatyki i ortografii), środowiskowych, plastycznych, muzycznych itp., dostrzec wartość swobodnego tekstu jako źródła inspiracji w projektowaniu zintegrowanego bloku tematycznego.

Technika swobodnego tekstu C. Freineta

Organizacja zajęć:

1. Stworzenie sytuacji wyzwalającej twórczą ekspresję werbalną uczniów (w sferze języka mówionego lub pisemnego, klimat działania, motywacja do wyrażenia ekspresji).
2. Tworzenie swobodnego tekstu.
3. Wybór najciekawszej pracy (czytanie, prezentacja, głosowanie, uzasadnianie wyboru).
4. Korekta językowo-stylistyczna („polowanie na słowa”, interpretacja wzbogacająca).
5. Ćwiczenia oparte na swobodnym tekście – pedagogiczne wykorzystanie swobodnego tekstu.

Technika swobodnego tekstu C. Freineta

Wartość edukacyjna:

1. Jest źródłem poznania dziecka (jego potrzeb, radości, marzeń, zainteresowań, problemów itp.).
2. Stanowi źródło diagnozy kompetencji językowych i komunikacyjnych dziecka (w zakresie produktywności semantycznej, syntaktycznej, twórczości leksykalnej, semantycznej, syntaktycznej, tekstowej).
3. Stymuluje rozwój aktywności dziecka (tworzenie tekstów, redagowanie gazetek, tworzenie książeczek tematycznych związanych z treścią ekspresji itp.).
4. Rozwijają myślenie dywergencyjne (w zakresie płynności, giętkości, oryginalności).
5. Stanowi podstawę naturalnej nauki czytania i pisania.
6. Jest podstawą organizacji różnorodnych ćwiczeń językowych (w czytaniu, w mówieniu, w pisaniu, gramatyczno-ortograficznych, słownikowo-frazeologicznych i syntaktycznych). Ćwiczenia te są źródłem refleksji dziecka nad językiem. Mają charakter metajęzykowych dyskusji i rozmów o języku, gdzie punktem wyjścia jest własny tekst „mojego kolegi/koleżanki z klasy”, tekst korespondenta.
7. Pozwala dziecku autentycznie doświadczać języka jako „materii” dźwięków – znaczeń, którą można przekształcać, organizować według własnych pomysłów i wrażliwości. Organizacja zajęć swobodnego tekstu umożliwia zatem dziecku korzystanie i ujawnianie trzech rodzajów aktywności w odniesieniu do języka: używanie (do czego służy?), tworzenie (co można z nim zrobić?), poznawanie (jak jest zbudowany, dlaczego można i należy się nim posługiwać w ten czy inny sposób?).
8. Stanowi ofertę edukacyjną w kontekście:
 - a) organizacji zajęć zintegrowanych – oś organizacji bloku tematycznego, aktywności tygodniowej, miesięcznej,
 - b) punkt wyjścia dla stworzenia sytuacji inspirującej pracę techniką doświadczeń poszukujących,
 - c) punkt wyjścia dla stworzenia sytuacji inspirującej pracę techniką korespondencji międzyszkolnej.

Analiza przebiegu zajęć swobodnego tekstu zgodnego z sugestiami C. Freineta¹, jak również animatorów² jego koncepcji pedagogicznej pozwala stwierdzić, że dziecko podczas tych zajęć jest w pełni aktywne.

Podczas tworzenia tekstu uruchomione zostają procesy pamięciowe, poznawania, myślenia konwergencyjnego, dywergencyjnego i oceniania. Dziecko z wielu przeżyć, doświadczeń, pomysłów wybiera tekst najbardziej interesujący i ważny dla niego, ale taki, który zainteresuje innych. Wyraża swoje myśli za pomocą zdań powiązanych w logiczną całość. Często towarzyszy tej pracy zadowolenie, bo udało się napisać ładny tekst, którego wartość dostrzegli koledzy i koleżanki.

Dziecko pisze tekst w określonym celu (do gazetki klasowej, dla korespondenta, dla gości klasowych, do „książeczki”, którą sam tworzy itp.). Aktywność jego jest umotywowana. Efekt pracy dziecka zostanie zauważony, jeżeli nie przez zespół rówieśników, to już na pewno przez nauczyciela, który razem z nim poprawi tekst, a dziecko zamieści go w swoim „portfolio” albo we wspomnianej książeczce.

Wytwór pracy dziecka – swobodny tekst ma charakter twórczy (w sensie subiektywnym). Podczas zajęć, w celowo zorganizowanym środowisku dziecko korzysta z różnorodnych materiałów dydaktycznych (encyklopedii, słowników, czasopism,

literatury pięknej, popularno-naukowej itp.), które ma w zasięgu ręki, a także nawiązuje współpracę z nauczycielem.

Dziecko jest pewne, że może w każdej chwili poprosić o pomoc nauczyciela. Jest przekonane, że ten interesuje się jego problemami, że może liczyć na jego dyskrecję. Dziecko wie, w jakim celu pisze swobodny tekst i towarzyszy mu wiara, że wysiłek jego zostanie dostrzeżony przez nauczyciela. Potwierdziły to badania eksperymentalne przeprowadzone w ramach seminarium magisterskiego prof. dr hab. Ewy Filipiak i dr Haliny Smolińskiej-Rębas w 6 klasach trzecich, celem którego było sprawdzenie wpływu zajęć swobodnego tekstu na rozwój wypowiedzi pisemnej dzieci. W klasach eksperymentalnych systematycznie (co dwa tygodnie) prowadzono dwugodzinne zajęcia swobodnego tekstu. Teksty dzieci po korekcie ekspozowano w kąci polonistycznym, składano do teczki, w której gromadzono materiał do gazetki klasowej. Służyły one również do różnorodnych ćwiczeń językowych. Rodzaj realizowanego ćwiczenia wyznaczał charakter tekstu. Efektywność czynnika eksperymentalnego sprawdzono zestawiając wyniki badań początkowych i końcowych (wypracowanie na podstawie historyjki obrazkowej i na temat wolny). Wyniki analizy formalnej (zasób słownikowy, liczba i rodzaje zdań) jak i treściowej (fabularyzacja, wyczerpywalność wypowiedzi, perspektywa czasowa, postawa

¹ C. Freinet, Swobodny tekst [w:] C. Freinet, O szkołę ludową. Pisma wybrane. Wybór i opracowanie A. Lewin i H. Semenowicz, wstęp A. Lewin, tłum. H. Semenowicz, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk 1976 Ossolineum.

² H. Smolińska-Rębas, E. Filipiak, R. Chorn, Technika swobodnego tekstu. Z cyklu Moje „Ja” wobec pedagogiki Celestyna Freineta, Otwock-Warszawa 1995, PSAPiF.

artykuły

poszukiwania i penetracje badawcze w teorii i badaniach własnych

wobec zdarzeń, emocjonalność wypowiedzi, oryginalność i złożoność wypowiedzi) wskazały na znaczny rozwój wypowiedzi pisemnej dzieci klas eksperymentalnych w porównaniu z klasami kontrolnymi.³

Tematyka swobodnych tekstów inspirowana do wychodzenia poza dostarczone informacje. Uczniowie prowadzą wywiady środowiskowe (np. z leśnikiem, hodowcą, konserwatorem zabytków itp.), wykonują doświadczenia, przeprowadzają obserwacje, prowadzą dokumentację samodzielnych poszukiwań (zdjęcia, szkice, projekty, notatki). Tak zebrane materiały służą uczniom do napisania referatu, wykonania posteru itp.

Swobodne teksty uporządkowane tematycznie i zilustrowane pracami plastycznymi tworzą przepiękne „książeczki”, albumy, chętnie czytane i oglądane przez ich autorów, rodziców, rówieśników itp. W takiej sytuacji dziecko nie oczekuje na ocenę wyrażoną stopniem, dumne jest, że praca została dostrzeżona, że znalazła się na wystawce klasowej. Zajęcia swobodnego tekstu sprzyjają kształtowaniu się postaw prospołecznych (wybór tekstu, korekta, redagowanie pisemka klasowego itp.).

Zajęcia swobodnego tekstu a pobudzenie myślenia dywergencyjnego

Obserwacja przebiegu zajęć pozwala dostrzec sytuacje edukacyjne uaktywniające zdolności myślenia dywergencyjnego. I tak, podczas redagowania swobodnego tekstu czynna była płynność słowna, skojarzeniowa, ekspresyjna. Uczniowie dobierali odpowiednie wyrazy, zwroty, konstrukcje składnikowe dla najlepszego, najoryginalniejszego wyrażenia myśli. Operacje te intensywniej wystąpiły podczas korekty tekstu. Uczniowie podawali wiele propozycji udoskonalania tekstu pod względem treści (układali zdania wyrażające tę samą myśl, wybierali zdania

zawierające najwięcej informacji) i kompozycji. Czynnościom tym towarzyszyło ocenianie. Miało ono miejsce dwukrotnie: przy wyborze tekstów oraz podczas korekty, gdzie trzeba było zdecydować, które spośród podanych wyrazów, wyrażeń, zdań, tytułów jest najważniejsze dla danego kontekstu. Przy formułowaniu zdań wyrażających ocenę posługiwali się charakterystycznymi zwrotami: *Sądzę, że...*, *Uważam, że...*, *Według mnie...*⁴

Wartość zajęć swobodnego tekstu dla pobudzenia myślenia dywergencyjnego sprawdzono w rocznym eksperymencie pedagogicznym, którym objęto 12 klas trzecich. Analiza wyników badań (przeprowadzonych testem twórczości Guilforda) wykazała znaczny rozwój myślenia dywergencyjnego w klasach eksperymentalnych w porównaniu z klasami kontrolnymi.⁵

Technika swobodnego tekstu jako źródło inspiracji w projektowaniu zintegrowanego bloku tematycznego

W edukacji zintegrowanej podstawową jednostkę stanowi blok tematyczny, jednostka tematyczna, ośrodek twórczej działalności dziecka, do którego projektuje się kilka a czasami kilkanaście dni aktywności.

Tematykę bloku zintegrowanego podpowiada nauczycielowi środowisko dziecka, jego przeżycia i doświadczenia, a więc także wytwory swobodnej ekspresji werbalnej, plastycznej, muzycznej.

Blok tematyczny „Impresje jesienne” ułożył się w trzy dni aktywności:

1. tworzenie swobodnej ekspresji werbalnej inspirowanej muzyką,
2. opowiadanie historii kałuży, czyli o krążeniu wody w przyrodzie,
3. tworzenie albumu „Impresje jesienne”.

Przebieg zajęć:

PIERWSZY DZIEŃ: Tworzenie swobodnej ekspresji werbalnej inspirowanej muzyką

1. Obudzenie zainteresowania dzieci instrumentem muzycznym – fletem
 - Nauczycielka informuje dzieci, że przyniosła do kąciaka muzycznego nowy eksponat. Pokazuje instrument, który uczniowie bez trudu nazywają: flet.
 - Nauczycielka gra na flecie krótką melodię. Zdziwione, ale i zaurczone grą dzieci swobodnie wypowiadają się.
2. Zaproszenie do wysłuchania „koncertu”
 - Dzieci siadają na dywanie (w kąciaku relaksacyjnym). Nauczycielka zachęca je, aby podczas „koncertu” spróbowały zapamiętać: co sobie wyobrażały? O czym myślały? Co czuły?
 - Nauczycielka gra na flecie, a dzieci słuchają.

³ H. Smolińska, Próby rozwijania myślenia twórczego w klasach początkowych [w:] *Studia Pedagogiczne*, Zeszyt 21, red. K. Lenartowska, H. Smolińska, Bydgoszcz 1993, Wydawnictwo Uczelniane WSP w Bydgoszczy.

⁴ H. Smolińska, Kształtowanie myślenia dywergencyjnego podczas tworzenia swobodnego tekstu [w:] *Z teorii i praktyki nauczania początkowego*, Cz. III, red. K. Lenartowska, H. Smolińska, Bydgoszcz 1985, Wydawnictwo Uczelniane WSP w Bydgoszczy.

⁵ H. Smolińska, *Próby rozwijania myślenia twórczego...*, op. cit.

artykuły

3. Utrwalenie przeżyć w ekspresji plastycznej
 - Dzieci na arkuszach szarego (pakowego) papieru malują „impresje muzyczne” (przeżycia, wyobrażenia).
 - Organizują wystawę prac (do sznurków rozwieszonych w klasie przyczepiają klamerkami swoje „arcydzieła”, rozmawiają między sobą o treści prac, wskazują prace, które im się podobają.
 - Nauczycielka zapisuje na tablicy używane w rozmowie słowa (las, grzyby, deszcz, parasole, pogoda, jezioro, pada, płynie, pachnie, smuci się, kolorowo, deszczowo, smutno, wesoło...).
4. Tworzenie swobodnych tekstów
 - Nauczycielka zachęca do tworzenia tekstów (prac plastycznych). Wypowiedzi dzieci nagrywa na taśmę magnetofonową.
5. Odtworzenie nagranych wypowiedzi i wybór najciekawszej pracy (zdaniem dzieci) przez głosowanie.
 - Wybierają pracę Joasi:
„Od rana pada deszcz
i są kałuże, a parasole przeskakują
przez kałuże.”
6. Ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne w związku z wybranym tekstem:
 - Dzieci wspólnie z nauczycielem tworzą słowniczek wyrazów, zapisują je na tablicy.
7. Korekta tekstu
 - Dzieci układają zdania z użyciem wyrazów zapisanych na tablicy.
 - Próbują rozwijać tekst Joasi.
 - Wkomponowują do tekstu nowe zdania, wyrazy, wyrażenia.
 - Tworzą „nowy” tekst:
Od rana deszcz się śpi, pada, a chwilami leje. Na ulicy tworzą się kałuże małe i duże. Jeżdżą samochody i woda pryska jak fontanna. Na ulicę wyszły parasolki: kolorowe, we wzorki, wesołe parasolki. Bawią się na deszczu, przeskakują kałuże, tańczą jak baletnice. Choć deszcz pada, parasolki są wesołe.
 - Przepisują tekst do zeszytu.
8. Wyraziste czytanie
 - Ciche czytanie tekstu.
 - Ćwiczenia w wyrazistym czytaniu.
9. Zadanie domowe
 - Przeczytać tekst rodzicom.
 - Wymyślić tytuł do tekstu.
 - Przynieść ulubioną parasolkę.

DRUGI DZIEŃ: Opowiadamy historię kałuży, czyli o krążeniu wody w przyrodzie

1. Zabawa na boisku szkolnym
 - Dzieci ustawione w półkolu prezentują swoje parasolki.
 - Parasolki tańczą, skaczą przez kałuże (szarfy rozłożone w różnych miejscach boiska).
2. Nadawanie tytułu tekstowi Joasi
 - Dzieci podają propozycje (deszcz, parasolki, tańce parasolek, deszczowy dzień).
 - Wybór tytułu „Parasolki”.
 - Zapisują tytuł nad tekstem.
3. Interpretacja muzyczna tekstu
 - Dzieci w zespołach 4-osobowych pracują według „kart pracy”

- I
- Przeczytaj tekst pt. „Parasolki”.
 - Wymyśl muzykę do słów: „Od rana deszcz się śpi, pada, a chwilami leje. Na ulicy tworzą się kałuże małe i duże”.
 - Możesz posłużyć się instrumentami z „kącika muzycznego”.

- II
- Przeczytaj tekst pt. „Parasolki”.
 - Wymyśl muzykę do słów: „Jeżdżą samochody i woda pryska jak fontanna”.
 - Możesz posłużyć się instrumentami z „kącika muzycznego”.

artykuły

poszukiwania i penetracje badawcze w teorii i badaniach własnych

III

- Przeczytaj tekst pt. „Parasolki”.
- Wymyśl muzykę do słów: „Na ulicę wyszły parasolki: kolorowe, we wzorki, wesołe parasolki. Bawią się na deszczu, przeskakują kałuże, tańczą jak baletnice. Choć deszcz pada, parasolki są wesołe”.
- Możesz posłużyć się instrumentami z „kącika muzycznego”.

- Poszczególne zespoły prezentują swoje kompozycje
4. Inscenizacja tekstu pt. „Parasolki”
 5. Układanie i zapisywanie zdań opisujących parasolkę:
 - Swobodne wypowiedzi na temat parasolki
 - Gromadzenie słownictwa, które nauczyciel zapisuje na tablicy.
 - Samodzielne redagowanie i zapisywanie zdań o parasolce.
 6. Rozumienie/uświadczenie zjawiska krążenia wody w przyrodzie:
 - Próbują rozwiązać problem: Co się stanie z kałużami? Jak długo będą rozlewały się na ulicy?
 - Formułują hipotezy (w oparciu o wcześniejsze doświadczenia i obserwacje związane z parowaniem wody): kałuże wyschną, woda wyparuje, woda szybciej paruje, gdy będzie świeciło słońce, woda szybciej wyparuje, gdy będzie wiał wiatr.
 - Odczytują z ilustracji pt. „Krążenie wody w przyrodzie” – co dzieje się z wodą, która wyparowała?
 - Samodzielnie uzupełniają wyrazami (woda, chmury, opady, para wodna) i strzałkami schemat krążenia wody w przyrodzie.
 7. Zapoznanie z milimetrem
 - Organizują wystawę opakowań po płynach (nazywają płyny, które mieściły się w opakowaniach, informują o ich przeznaczeniu, odczytują z napisów sposób używania).
 - Odczytują napisy określające pojemność, a nauczyciel zapisuje na tablicy: 1 l, 5 ml, 600 ml, 750 ml, 1000 ml, 1500 ml.
 - Wyjaśniają 1 l wody = 4 szklanki wody.
 - Analizują informację (sposób użycia) na buteleczce od lekarstwa: Płukać roztworem sporządzonym z 5 ml preparatu i 1/4 szklanki przegotowanej wody.
 - Stwierdzają, że 1 ml płynu jest mniejszy od 1/4 szklanki.
 - Odczytują z podręcznika informację o jednostce pojemności 1 ml, oglądają rysunek przedstawiający 1 ml (naczynie w kształcie kostki o wymiarach: 1 cm długości, 1 cm szerokości, 1 cm wysokości).
 - Oglądają naczynie z podziałką: 1 ml; 2,5 ml; 5 ml; 7,5 ml; 10 ml; 12,5 ml.
 - Posługują się miarką (praca w zespołach) określającą ilość płynu w ml:
 - Zmierz, ile ml wody zmieści się w łyżeczce do herbaty?
 - Zmierz, ile ml wody zmieści się w łyżce do zupy?
 - Ile łyżek wody zmieści się w szklance?
 - Ile szklanek wody zmieści się w 1 litrze?
 - Wspólne uzupełnianie zdań:
 - W łyżeczce do herbaty zmieści się ... ml płynu.
 - W łyżce do zupy zmieści się ... ml płynu.
 - W szklance do herbaty zmieści się ... ml płynu.
 - Litr płynu to ... szklanki płynu.
 - W litrze płynu zmieści się ... ml płynu.
 - Zapisanie w zeszycie informacji

1 litr = 1000 mililitrów
1l = 1000 ml

TRZECI DZIEŃ: Tworzymy album: „Impresje jesienne”, czyli o tym, co robiliśmy podczas 3 dni w szkole

1. Rozwiązywanie zadań tekstowych (pogłębienie rozumienia miary pojemności – 1 ml).
2. Czytanie pozostałych swobodnych tekstów (nauczycielka z każdym dzieckiem poprawiła tekst, a następnie przepisała go na komputerze):
 - Dzieci siedzą w kręgu na dywanie. Każde dziecko po odczytaniu swojego tekstu podchodzi do swojej pracy plastycznej i przykleja tekst.
3. Rozmowy w kręgu:
 - Rozmawiają o tym, czego uczyły się w ciągu 3 dni.
 - Zastanawiają się/podają propozycje, jak opowiedzieć o tym rodzicom, przyjaciołom, z którymi korespondują.
 - Postanawiają zrobić album.
4. Projektowanie albumu
 - Proponują treść albumu (swobodne teksty, prace plastyczne, etykiety z opakowań na płyny, zadania tekstowe, opis parasolki, schemat krążenia wody w przyrodzie), okładka, spis treści.
 - Podział pracy:
 - projektowanie okładki
 - spis treści
 - porządkowanie (ustalanie kolejności) prac plastycznych i swobodnych tekstów
 - przygotowanie kart z etykietami opakowań
 - przepisanie na kartce (do albumu) zadania tekstowego wraz z rozwiązaniem
 - rysunek schematu krążenia wody w przyrodzie
 - przepisanie najładniejszych zdań opisujących parasolkę
 - Złożenie albumu.
5. Ewaluacja
 - Rozmawiają w kręgu na temat: Czy zajęcia się podobały? Które zadania najchętniej wykonywały? Czego się nauczyły?

Jakie kompetencje dziecko rozwijało?

W zakresie edukacji polonistycznej:

- Swobodnie wypowiadało się na bliskie mu tematy,
- Poszerzało zasób czynnego słownictwa o nazwy rzeczy, czynności, cech, porównania, przenośnie itp.,
- Tworzyło tekst na temat dowolny i w dowolnej formie,
- Formułowało zdania oceniające,
- Układało zdania opisujące,
- Uczestniczyło w korekcie tekstu,
- Ćwiczyło czytanie: ciche i wyraziste,
- Uczyło się planowania pracy i werbalizowało swój zamysł.

W zakresie edukacji matematycznej:

- Poznało nową miarkę pojemności: ml,
- Mierzyło pojemność płynów w mililitrach,
- Rozwiązywało zadania tekstowe.

W zakresie edukacji środowiskowej:

- Uświadomiło sobie zjawisko krążenia wody w przyrodzie.

W zakresie edukacji muzycznej:

- Słuchało melodii granej na flecie,
- Tworzyło ilustracje muzyczne do tekstu,
- Wykorzystywało instrumenty do naśladowania zjawisk przyrody – deszczu.

W zakresie edukacji plastycznej:

- Wyrażało za pomocą plamy swoje przeżycia, obserwacje, nastroje, wiedzę o świecie,
- Projektowało okładkę do albumu.

W zakresie edukacji motoryczno-zdrowotnej:

- Pobudzało aktywność ruchową (przeskakiwanie przez przeszkody – „szarfy”, „taniec parasolek”).
Zaprojektowane i przeprowadzone zajęcia wspierały indywidualną aktywność dziecka.

Zakończenie

W niniejszym artykule przedstawiono wybrane wartości zajęć swobodnego tekstu ważne dla pobudzania aktywności językowej i myślenia dywergencyjnego. Zaprezentowano również jeden spośród wielu sposobów pedagogicznego wykorzystania swobodnego tekstu dziecka – jako źródła w projektowaniu bloku zintegrowanego.

Naszym zdaniem, przebieg, jak i wykorzystanie swobodnego tekstu w procesie edukacyjnym zależy od innowacji twórczej samego nauczyciela oraz zasobów/możliwości środowiska, w którym funkcjonuje szkoła. Należy jednak pamiętać, że w tych zajęciach nie można zatrzymać się na samym akcie tworzenia (częste zjawisko obserwowane w praktyce pedagogicznej), bo dla aktywności językowej najważniejsza jest praca nad doskonaleniem tekstu, co Freinet nazywał „polowaniem na słowa”, w konsekwencji budzenie refleksji nad językiem, rozwijanie kompetencji językowej i komunikacyjnej dziecka przy zwiększającym się poczuciu odpowiedzialności dziecka i skuteczności wykonywanej pracy.

Halina Smolińska-Rebas
Ewa Filipiak